

ELOFIZETÉS.

HELYBEN ÉS VIDÉKEN

Egy évre ... 54 kor.
Fél évre ... 42 kor.
Egy negyed évre 21 kor.
Egy hónap ... 9 kor.

Nyitási költségek
előfizetés szerinti.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyenlő
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 37.
KIADÓHIVATAL:
Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
Köves Kihercog-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 31.

Arad, 1918.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Csütörtök, november 14.

Jászi miniszter tanácskozása a román komitéval

(A románok 26 vármegyét követelnek. — A magyar kormány álláspontja. — Elhalasztották a döntést.)

Arad külső képen alig lehetett ma reggel észrevenni, hogy sorcséplő órák rohannak a történelmi emlékekkel gazdag város felett. A népmíniszterium első tagja érkezett Aradra, hogy ha lehet, megégyezésre jusson a magyarság és románság között fennálló vitás kérdésekben. Nem fogadta zászlóerdő a demokrata minisztert, mint az a régi rezsim miniszter-járásainál szokásos volt, a szívek parázslottak és égtek csak az aggodalmas érdeklődés lázában. Jászi miniszter nem azzal a kirívó pózzal érkezett, mint a régi miniszterek. Egyszerűen, mint egy népkormány tagjához állt, hogy úgy mondjam: szinte otthonosan járt-kelt közöttünk, minden szavával elárulta, hogy tudatában van missziójának nagy felelősségével. Őszülő érdekes feje kedves meghittséggel bölintett a régi ismerősök felé, s kedves követlenséggel üdvözölte azokat, akik fogadására megjelentek. Látszik, hogy a munka embere. Az időt egy pillanatra sem felejtette s megérkezése után, azonnal hozzáfogott küldetésének nagy munkájához. A velejött újságírók tizen-huszon szünetlenül haterjúkat csináltak vele s ő fáradhatatlanul mondotta az újságírók tolla alá könnyű és tartalmas fejtetéseit. Az impresszió, mely a vele való beszélgetés után, önkénytelenül támad az ember lelkében, határozott és pregnáns a egy felkiáltásban tömöríthető: — Nagyszerű ember! ... Széles homloka azonnal elpirul, amint beszélni kezd; a meggyőződés tüzel ott s szeméből, ezekből a nyílt, őszinte és bezzédes tükrökből az igazság ereje hat sugározó módon a hallgatóra. Mennél tovább hallgatunk, annál világosabban alakult ki bennünk a képzet, hogy ennek a demokrata államférfinak a kezében biztos helyen van a nemzetiségünkkel való őszinte kibékülés sikere.

A miniszter megérkezése.

Jászi Oszkár nemzetiségi minisztert és kíséretét hozó vonat félórás késéssel, reggel 7 óra 50 perckor futott be az aradi állomásra. Az állomáson a város részéről senki sem várta a vonatot, megszűnt az az idő, mikor dekorációval, üdvözítő beszédekkel hajlángó stréberék háda fogadta a vidéki városokba lerándult minisztereket. A külön vonat néptelen pályaudvarra futott be, a széles, üres perrenon egyedül Szemeré Kálmán állomásfőnök piros karszalagja volt az, amely jelezte, hogy magas vendéget vár a város. Az állomásfőnök kíséretében néhány aradi hírlapíró állott a perrenon, ez a kis csoport alkotta mindössze a minisztert váró pályaudvar közönséget.

A különvonat két termes kocsiból, két Pullman-kocsiból és egy kalauz-kocsiból állott. A mozdonyon a mozdony vezetője kívül egy aranyszínű vasuti hivatal-

nok is volt, ez kísér a különvonatoknak. Az állomás előtt hosszú kocsisor várta az érkezőket, kinn voltak a város fogatal és két automobil, amelyek a vendégeket megkímélték az aradi bérkocsi misériáktól.

Jászi Oszkár miniszteren kívül P. Ábrahám Dezső dr., Bokányi Dezső, a Magyar Nemzeti Tanács tagjai jöttek még Aradra, azonkívül dr. Apáthy István, dr. Vince Sándor és dr. Somló Bódog, az Erdélyi Nemzeti Tanács tagjai, a statisztikai hivatal részéről Kovács Lajos miniszteri tanácsos, Rácz Gyula és Szekeres miniszteri fogalmazók jöttek le. A vonaton jött még dr. Erdélyi János budapesti ügyvéd, a Budapesten megalakult magyarországi Román Nemzeti Tanács elnöke, azonkívül dr. Csécsy Imre, a miniszter titkára és az összes fővárosi lapok tudósítói.

A vendégek részére a Fehér Kereszt szállodában fogadtak lakást, oda hajtattott Jászi miniszter is, akinek arcán meglátszik az utóbbi hetek emberfeletti munkája és gyilkos izgalma. A miniszter sápadt, arcának ráncai mintha megszorodtak volna, egy ember, akinek vállaira a magyar nemzet megpróbáltatásainak ezekben a lázasan súlyos óráiban a legsúlyosabb feladatok terhe nehezül.

(A vármegyeházán.)

A miniszter délelőtt 9 órákor már fenn volt a vármegyeyi főispáni hivatalban, ahol dr. Variassy Lajos kormánybiztos fogadta. A következő percben már Schill József alispán jelent meg a miniszternek, aki hosszan informálta Aradvármegye legutóbbi napjainak történetéről. A miniszter a főispáni fogadóteremben fogadta a jelentéseket.

A fogadóterem két előszobája már 9 óra felé zsutofásig megtelt emberekkel. Egyenként jöttek azok az urak, akik a tárgyaláson résztvenni jogosultak: Apáthy István, Bokányi Dezső, Vince Sándor, Ábrahám Dezső, Somló Bódog és Newsetorn Emil, a magyarországi Német Nemzeti Tanács megbízásából. A titkári szobában a fővárosi sajtó munkásai foglalnak le maguknak minden helyet. A hírlapírók lázas munkálkodásának színhelyévé vált az ed-

Jászi tanácskozása a románokkal.

Fél 1 órákor véget ért a tanácskozás. Ekkor Jászi miniszter magához kérte a hírlapírókat és informálta őket a tárgyalásokról.

— Abban állapotunk meg, mondotta a miniszter, hogy a román nemzeti tanácssal csak a kormány kiküldöttje és a Magyar Nemzeti Tanács kiküldöttjei tárgyalnak. Az Erdélyi Nemzeti Tanács megbízottjai, a sváb Nemzeti Tanács megbízottja és a szászok képviselője csak mint hallgatóság vesznek részt a

díg oly ritkán látogatott hivatal. Mindenki legyen valamit a noteszébe, többen az asztalok körül ülnek már és írják a tudósítás elejét. Izgalmas munka, kíváncsi érdeklődés, a hírekre való várakozás zsidongása ez az a hangulat, amely a főispáni titkár szobáját megtölti.

Tizenegy órákor érkeznek a román urak. Gottis László, a joviális arcú dr. Pop C. István, dr. László Aurél, dr. Erdélyi János. Nyomukban a román szociáldemokraták megbízottjai: Flus-rós János, Jomonca Jozsif és Gyepári Eulász. Barátságos mosolylyal üdvözlik a szobában levő urakat, általában a megjelentek arcán inkább derű látszik, mint az a komolyság, amely a mai tanácskozások egész lényegén végigvonnul. Csupán Apáthy Istvánnak, ennek a világhírű erdélyi magyarnak és Jászi miniszternek az arcán látszik meg az a komor hangulat, amely itt, ezekben a pillanatokban mindenki lelkét eltölti.

A román komité tagjai bevonulnak a főispáni fogadó terembe, és a tanácskozás kezdetét veszi. Mielőtt megkezdődne a tanácskozás, Jászi miniszter kijött a hírlapírókkal megtelt előszobába. Az újságírók körülveszik, mindenki papírral és ceruzával a kezében várja a miniszter nyilatkozatát.

— Kérlek — mondja Szomoró Emánek. „Az Újság” munkatársának — a tanácskozásra a hírlapírókat nem bocsátjuk be. A tanácskozás nem bír ugyan zárt jelleggel, de nem kívánatos, hogy annak minden fázisa a legszélesebb nyilvánosság előtt történjék. Én magam foglak benneteket a tárgyalás lényegéről kimerítően informálni.

A tárgyalás alatt megérkezett a bánáti sváb Nemzeti tanács küldöttsége is. Három ur, Striegl József, dr. Gabriel József és dr. Naff Ferenc jött a svábok Nemzeti Tanácsa nevében. Az uraknak nemzeti szintű kokárdájuk van, a közepén kék-fehér színnel, amely a bánáti svábság színe. Ezzel a kokárdával szimbolizálják politikai felfogásukat is, amely a magyar állam határán belüli való kulturális és gazdasági önállóságot óhajtja. A bánáti küldöttség azért jött, hogy Jászit megkérje a sváb községek nevében, hogy abban az esetben, ha a közigazgatást a románok vennék át, tegyen lépéseket a svábok érdekeinek megvédésére. A svábok nem vettek részt a tanácskozáson, mindössze Striegl Jelent meg a tárgyaló teremben, hogy a tanácskozásokat végighallgassa.

(Román panaszok.)

— A tárgyalás kezdetén utaltam arra, hogy ez az első alkalom, hogy a magyar és román demokratikus közvélemény közösen ül

érintkezik egymással. Utaltam arra, hogy a forradalmi kormány nemsokára kialakul köztársasági kormányvá, így hát nem kötik régi előítéletek, sem mulasztások, sem bűnök. Őszinte és demokratikus alapon, minden hátsó gondolat nélkül keressük a megegyezést. Mielőtt a kormány álláspontját ismerttettem volna, napirend előtt megadtam a szót Pop C. István képviselőnek, aki elszomorító közléseket tett arról, hogy Aradmegyében és Erdélyben a magyarság részéről büntető expedíciók szervezettek bármely kis rendezavarás esetén. Az amnesztia rendelet megsértését is felpanaszolta, amennyiben a németek Romániából szökött katonákat hoznak vissza s azokat átadják a kolozsvári polgári és katonai hatóságoknak. Ezekre a panaszokra megnyugtató kijelentést és sürgős intézkedéseket kért.

— Azt válaszoltam, hogy felhozottakra vonatkozólag nincsenek közvetlen infornációi a kormánynak. Valószínűnek tartottam, hogy nagymérvű túlzásokkal állunk szemben. Egyes adatokra vonatkozólag a kolozsvári kiküldöttek szolgáltak cáfolattal. Ellemben megállapítható az, hogy magyar részről is sűrűn emlínek panaszokat állítólagos atrocitásokról. Tehát általános anarchisztikus tényekkel állunk szemben, amelyeknek orvoslása, illetve megelőzése csak akkor sikerülhet, ha a magyarok és románok vállvetve igyekeznek a megingott közbiztonságot helyreállítani. A kormány különben a képviselő ur által felhozottakra nézve alapos információkat fog szerezni és mindent megtesz, ami hatalmában van, hogy hasonló szomorú esetek meg ne ismétlődjenek. Igen helyes az az eljárás, amely Kolozsvárott van iolyamatban, ahol a magyarok és románok egyes bizottsága vizsgálja felül az ilyen inkriminált eseteket és kölcsönös megértéssel szolgált igazságot.

(Mit kívánnak a románok?)

— Áttértünk a tanácskozás tulajdonképeni tárgyára, amelynek alapját az a memorandum képezi, amelyet a román nemzeti Tanács november 9-én intézett a Magyar Nemzeti Tanács kormányához. Ez a memorandum a következő:

A Magyar Nemzeti Tanács Kormányának Budapest.

Az események fejlődése folytán azon meggyőződésre jutottunk, hogy a népek önrendelkezési jogának értelmében, valamint nemzetünknek és a vele egy területen élő kisebbségeknek érdekében a közrend, vagyon- és személybiztonság megővése céljából már most át kell vennünk Magyarország és Erdélynek románok által lakott vidékei fölött a teljes kormányzó hatalmat. A vidékekhez tartoznak a következő megyék: Torontál, Temes, Krassószörény, Arad, Bihar, Szatmár, Marmaros, Beszterce-Naszód, Szolnok, Doboka, Szilágy, Kolozs, Marostorda, Torda-aranyos, Alsófehér, Kisküküllő, Nagyküküllő, Hunyad, Szeben, Brassó, Fogaras, Háromszék, Udvarhely, és Csik-megyék valamint Tékés, Csanád és Ugocsa megyék román területei.

Intézzék a kormány Magyarország és Erdély nemzeteihez azonnal egy manifesztumot ilyen értelemben és rendelje hatalmunk alá az azon területen található minden állami, politikai, közigazgatási, bírósági, iskolai, egyházi, pénzügyi, katonai és közlekedésügyi intézményt, hatóságot és szervezetet. Ugyanekkor ezen területen minden más imperium megszüntetendő. Ezen esetben garantálhatjuk a közrendet, vagyon- és személybiztonságot. Ellenkező esetben kénytelenek lennénk proklamációban népünknek, az országnak és az egész világnak tudtára adni, hogy az önrendelkezési jog gyakorlása részünkre lehetetlenné tette s így a hatóságokkal minden további együttműködést megszüntetünk és a bekövetkező eseményekért a felelősséget nem vállaljuk és azt a

magya teljességében a magyar nemzeti tanács jelenlegi kormányára hárítjuk.

Természetes, hogy a kérdéses területen élő más népekkel szemben a magunk részéről respektálni fogjuk a Wilsoni elveket.

A kormányzás átadásának módjait egyes bizottság állapítsa meg. A kormányt Nagyszébenben fogjuk megalakítani.

Ezen megkeresésünkre a választ a folyó év november hó 12-én délután 6 óráig várjuk.

Kelt Aradon, 1918. évi november hó 9-én. A román nemzeti tanács: dr. Pop Cs. István elnök.

(A magyar kormány álláspontja.)

— Erre a memorandumra megismerttettem a magyar kormánynak és a Magyar Nemzeti Tanácsnak egyhangú álláspontját és a következőket mondtam:

— Tisztelt Uram. Ugy a magyar kormány, mint a Magyar Nemzeti Tanács az önök memorandumát alapos megfontolás tárgyává tette és abban a meggyőződésben van, hogy az az alapelv, amelyből az urak kiindulnak, helyes és annak megvalósítását mi a magunk részéről is kívánjuk. *Egy provizórikus rendnek a létesítéséről van mostan szó, addig míg az általános békekonferencia azokat a vitás kérdéseket, amelyeket úgy sem tudunk magunk között eldönteni: az esetleges határkérdéseket, amelyek tisztára egy nemzetközi areópágra ele tartoznak és amelyeknek rendezése csak Európa végleges rendjének kialakulásakor, az új államalakulatok és új határalakulások megállapításakor fognak tisztázódni, eldönti, hogy tehát mi addig is egy módus vivendit teremtsünk, amely ezeknek a tényeknek, melyeket Pop C. István képviselő ur felsorolt, a megismétlődését lehetetlenné tegye. Ez az általános szempont, amely bennünket vezet. Egy provizórikus rendről van szó, amely sem önöket, sem minket a jövőre nézve nem köt, hiszen éppen az önök sorában vannak nagyobb számmal azok, akik egy teljesen új rendet és egy teljesen új állami csatlakozást tartanak szükségesnek egy végleges állapot létrehozásához. Ezért hangsúlyozzuk mi éppen az önök megnyugtatóására ennek a rendnek provizórikus jellegét. Önök ebben a memorandumban helyesen a Wilsoni elvből, a népek önrendelkezési jogából indulnak ki és mi ezt a jogot teljes mértékben elismerjük,*

azt az önök részére a Magyar Nemzeti Tanács és a magyar kormány felajánlja, ugyanakkor azonban hangsúlyozzuk, hogy a román nemzet számára biztosított önrendelkezési jogot a legteljesebb mértékben és a legteljesebb határozottsággal vindikáljuk ezeken a területeken élő minden egyes nép, tehát a magyarok, németek, szászok stb. számára is.

(A Wilsoni elvek megsértése.)

Az a propozíció tehát, amelyet a román nemzeti tanács eliben terjesztett és amelyeket most megismerttettem fölösleges, mert hiszen mindenki ismeri azokat a területi határokat, amelyek között önök az úgynevezett impériumot a maguk számára vindikálják, ez a nyers körvonalakban megadott körülhatárolás, véleményünk szerint

nem felel meg a Wilsoni elvek szellemének,

amennyiben a szóbanforgó területen a statisztikai kimutatások szerint, amelynek a kontrollját mi bármely nemzetközi bizottságnak felajánljuk, hogy akár autokon beutazva, akár strich próbákkal ellenőrizze:

ezen a területen hat millió nyolcszáz ezer ember él, akik közül körülbelül 2.900.000 a román és 3.900.000 a nem román (magyar, német, szász és egyéb).

A népek önrendelkezési jogának ilyen megvalósítását tehát mi a Wilsoni elvek megsértésének tartanánk és ezért az önök propozícióját is csak úgy magyarázhatjuk, hogy önök csak a nagy konturokat adják meg és ennek a tervnek részletes megvalósítását nem méltóztattak kellő megfontolás és diskusszió tárgyává tenni. Ismétlem: az önrendelkezési jog a románokta vagy román

többségű területek számára, de éppen olyan önrendelkezési jog a más nemzetek által akár homogénül, akár többségben elfoglalt területek számára is. Ezekre a román egynyelvű, vagy többségű területekre nézve az önök által körvonalazott önrendelkezési jogot mi készséggel felkínáljuk. Semmi akadályja sincsen annak, hogy a magyar kormány ezeken a területeken a kormányzatot önökre átruhazza és hogy az önök nemzeti tanácsa ezeknek a területeknek az adminisztrálását és az itt levő összes közigazgatási és egyéb feladatok intézését tényleg a kezébe is vegye. Ennek a tervnek a keresztülviteléhez csak az szükséges természetesen, hogy ez az újonnan kialakuló román kormányzat a magyar kormánnyal bizonyos szálakkal összefűzőssék, amiben semmiféle sovénizmus, vagy nacionalista szempont nem vezet bennünket, hanem a lét kérdése ez úgy az itteni románok, mint a magyarok és minden más nép szempontjából; mert hiszen világos, hogy az itten megoldandó gazdasági, financiai, közlekedési közlekedési feladatokat 48 óráig sem lehet tovább folytatni a teljes felfordulás, vagy az éhhalál veszélye nélkül, hogyha az egész állam — mondjuk a svájci terminológiát használva; az egész Fidgenossenschaft — területén nem tudjuk közös elvek szerint megoldani a közös érdekű feladatokat.

(Állandó érintkezés a magyar kormánnyal.)

Arra gondolok, hogy mihielyt önök a maguk kormányát megalakítják, gondoskodni kell róla, hogy ez a kormány megfelelő delegáltak útján állandó érintkezést tartson fenn a magyar kormánnyal az összes közös érdekű problémák lebonyolításának keresztülvitelére. Azt hiszem, hogy ezek a priori principiumok, amelyeknek megvitatását sem tudjuk elképzelni, mert hiszen más-különbö a teljes felborulás állana be. Gondolok arra, hogy a magyar kormány financiai területekre is kitalálja a büdzsészerűen megállapított összegeket amelyek nélkül az adminisztráció elképzelhetetlen; továbbá, minthogy pár hét alatt nem tudunk új közös organumokat létesíteni, nem marad más hátra, mint az állami hivatalnokok, akik és az összes mai hivatalnoknak funkcionálását fenntartani azzal a korrekívummal már most, hogy minden állami hivatalban a két esetleg több nyelvű rendszerre lojalisan és utógondolat nélkül megvalósítsassék. Ami már most egy további kérdést illet, hogy mi lesz az ezeken a területeken működő mai hivatalokkal, erre nézve a főispán urtól vettem azt az információt, hogy itten a régi hivatalnokokkal szemben semmiféle üldözést nem folytattak, tehát amennyiben köteleességüket teljesítik, továbbra is helyükön maradhatnak, ami annál kényeszerítőbb szükségesség, minthogy nem is volna módunkban márról-holnapra ezt az egész szervezetet kicserélni, vagy megváltoztatni.

(A megyei rendszer nem marad fenn.)

Azt hiszem tisztelt uraim, hogy én eléggé világosan beszéltem a magyar kormány és a magyar nemzeti tanács propozíciójáról. Az új rendnek a megállapításánál és a Wilsoni elv becsületes keresztülvitelénél, amely nem akar régi elnyomás helyébe új elnyomást létesíteni és amelyhez mi feltétlenül ragaszkodunk és úgy hiszem önök is ragaszkodni fognak, nem indulhatunk ki a régi vármegyei beosztásból, amelyet annak idején éppen önök ellen csináltak meg egészen ártificialis módon és amely a multban az önök sérelmeinek is egyik tárgyát képezte, sőt amely oka annak is, hogy az önök által körvonalazott beosztás olyan abszurd eredményekre vezetett. Azt ajánlanám tehát, hogy a mai vármegyei keretek mellőzésevel, járásokat, vagy még kisebb egységeket véve alapul, lehetőleg kompakt és lehetőleg homogén nemzeti blokkokat létesítsünk, amelyek svájci minta szerint képezzék ki a maguk szerveit és ezeket a szerveket egy nagyobb egységbe foglaljuk, mindazokra az ügyekre nézve, amelyeket nem közös egyetértéssel döntünk el. Természetesen ilyen alapon kiindulva is, csak rendkívül kevert nemzetiségi eloszlásunk folytán, (amelyek tekintetében a statisztikai hivatal által most megcsinált térképre hivatkozom: látni fogják önök, hogy egy lehetetlenül péle-méle állapottal állunk itten szemben) még mindig se szeri se száma nin-

ssen a kisebb enklávénak. Ezek a kisebb enklávék a Renner szociális terve szerint önálló egységekként alakulhatnak ki, ha elég erősek hozzá. Ott azonban ahol — mint az esetek legtöbbszörében — jelentékeny nemzetiségi minoritások fognak képződni a homogén telepterületen belül: nem marad más hátra, minthogy kölcsönösen garantálni fogjuk ezeknek a minoritásoknak a sorsát. Mihelyt önök impériumot kapnak, abban egy hatalmas kölcsönös alkotmány-biztosítékot létesítettünk arra nézve, hogy a nemzetiségi kisebbségek védelme a legmesszebbmenő módon keresztyülvitetik, mert az ott lakó kisebbségek sorsa sem rosszabb, sem jobb nem lehet, mint a magyar kormány közvetlen impériuma alatt élő román és egyéb kisebbségé. A mi álláspontunk tehát az, hogy

a Magyarországon élő összes népek a béketárgyalásokig a ma ikeretek elismérése mellett (amelyeken addig a magunk részéről úgy sem tudunk változtatni) ilyen Föderációsba kerüljenek.

Ilyen feltételek mellett önök mindazokat a feltételeket, amelyek mellett önöknek mindazokat a feltételeket, amelyek mellett önök garanciát tudnak vállalni a béke és fenn tartásáért. E mellett a létesítendő nagyobb enklávék számára a wilsoni elveket teljes joggal érvényesíteni akarjuk, a kisebbségek jogainak védelmét pedig kölcsönösen biztosítjuk.

(Övöködjünk a bolsevizizmussal.)

Ugy véljük, hogy ezekben a keretekben mind ezeket a kérdéseket a legteljesebb meggyőzéssel elintézhetjük. Nem is tudom elképzelni, hogy a Wilsoni elvek alapján ezt a tervet bárminő, akár elméleti, akár gyakorlati argumentummal meg lehetne támadni. Ha bárki közöttünk ezen elvek megvalósításának ettől a módjától el akarna térni, az megszünik a Wilsoni elvek alapján állani, az az imperialista és nationalista politika terére lép, amely ellen mi itt és az összes művelt népek társasága előtt is ünnepélyos óvatot emelünk. Ezekben a keretekben azonban, úgy hiszem, egy teljesen új rend létesülhetne közöttünk, amely az ország valamennyi népének javára lenne. Hogy az- nál önök majd annak idején megfogadják-e elégedni, azt a jövő fogja megoldani. Önök szabad kezét kaptak arra, hogy a béketárgyalásokon érvényesítsék követeléseiket. Mi nem akarunk semmi olyan megegyezést kötni, amely bárkinél is a kezét, lelkiismereti és politikai szabadságát megkötne.

Ez uraim nem egy licitáció, ez olyan tisztán, olyan átlátszó és olyan egyszerű, hogy a Wilsoni elvek kitűzése és a mai államkeretek fenntartása mellett, amelyeket egyoldalúan megváltoztatni nem tudunk, más megoldás el sem képzelhető. Na gyon kérem az urakat, hogy ezt a mi lojális, hátsó gondolat nélküli és becsületes ajánlatunkat ugyan ilyen lojalitással fogadják. Eppen azok az események, amelyekről a képviselő ur szót, meggyőzhetnek mindnyájunkat arról, hogy itt a tízen kettedik óra arra, hogy új állapotokat hozunk létre, amelyek megóvhatnak minket a bolsevizizmustól, ami mindnyájunkat egyformán fenyeget.

(Nem Foch köti meg a békét.)

Még csak arra szeretném az urak figyelmét felhívni, hogy óvatosan mérlegeljék a nemzetközi helyzetet. Nem szabad a hátréti helyzetnek a momentán halála miatt az igényeket bárminő módon túlsúlyozni és azokat a Wilsoni elvek keretein túl vinni. A békekötés, amely jönni fog, nem Fochnak és a többi generalisnak a kezében van, akik mint éppen Belgrádban láttuk, semmi- ben sem különböznek a kardosártetű Hindenburgtól és Ludendorffoktól, hanem azt az európai szovjet-köz-társaság, a munkások és katonák társasága fogja megkötöni. Azokkal az ígéretekkel szemben, amelyeket egyes hatalmak a esz és egyéb imperializmusoknak tettek, ez a szovjet-köz-társaság semleges fog maradni. Ennek a jövő irányzatnak a jele az is, hogy éppen tegnap akredítálta a magyar kormány az orosz-szovjet-köz-társaság magyarországi nagykövétét a Rakovszky képviselőt, aki legjobban ismert Románia és a magyarországi románosság helyzetét. Ezek fogják eldönteni a békét és nem a kardosártetű im-

perallisták. Erre való tekintettel is kérem önöket, járuljanak hozzá a mi teljesen tisztán és lojális elvek alapján tett ajánlatunkhoz, hogy legalább a béketárgyalásokig kijussunk és ne marcsangol- tassuk tovább szerencsétlen népeinket.

(A szociálisták csatlakozása.)

Bokányi Dezső: Ahhoz, amit a miniszter ur előadott én a magam részéről egészében csatlakozom. Ez nem volna különös, mert hiszen én a Nemzeti Tanácsnak a tagja vagyok. De én egyen- tal szocialista is vagyok, egy olyan pártnak a tagja, amelynek ma már nagy európai jelentősége van. A magam részéről, mint szocialista kijelen- tom, hogy

minden nemzetközi összekötteléseinket fel fogjuk használni arra, hogy a miniszter ur által kifejtett álláspontot a nemzetközi szociálista kongresszuson az internacionale előtt kivédelmesszük és annak keresztülvitele érdekében mindent el fogunk követni.

Ezt szükségesnek tartottam megjegyezni az-

Dr. Varjassy kormánybiztos beiktatása.

(Arad a köztársaságot követeli. — Jászi Oszkár a közgyűlésen.)

A négy órára hirdetett városi közgyűlést bátran meglehetett volna nyitni már három órákor — annyian voltak a teremben. Soká még ilyen frissek nem voltak a városatyák. Mindenki ott akart lenni, hogy a mai nap szen- zásúróit halljon valamit s azokból némi izo- lőt kapjon.

— Nini, ez is városatyá? — hallottuk itt- ott, hiszen ezt az urat sohasem láttuk még a közgyűléseken.

A karzat tele van a roszakásig. Arad höl- gyei is eljöttek. Nemzetiszin és piros kokárdák virítanak a női mellék fölött s rózsás arcok tekintenek az ifjú kormánybiztos felé. Aki meg- hatott egy küssé. Be is vallja, amint beszélni kezd, de pár perc alatt eltűnik az elfogódottság minden jele, az arca kibugyult s — megkengatja a lélekharangot a város parlamentje fölött.

— A törvényhatósági bizottság mai össze- tételében nem alkalmas az új idők nagy mun- kájának elvégzésére. Be kell iönniök ide azok- nak a néprétegeknek is, melyeknek képviselői eddig künnrekedtek.

A karzat, hol a kormánybiztossal szemben a szervezett munkásság foglalt helyett: hatal- mas tapsban tör ki s a tetszés még fokozódik, midőn a kormánybiztos felemlíti Jászi minisz- ter nevét. A miniszter, ki szemben a kormány- biztossal hallgatja a beszédet, hirtelen felveti a fejét. Elementáris erővel zug feléje az elismerés tapsa. Nem a miniszteri állásnak szól ez a tüntetés, hanem az évtizedek óta dolgozó nagyszemű szellemi munkásnak, ki meg nem csökkenő energiával fáradozott a nemzetiségi béke érdekében már akkor, midőn a régi rezsim ezt tűrni sem akarta.

Jászi miniszter látható érdeklődéssel hall- gatja a kormánybiztos tartalmas beszédét, majd odafordul a város palamentjének egyetlen szociáldemokrata tagjához, ki élcs hangon ki- élvezett ítéletet mond a dinasztikus bűnök fo- lott s hársány hangon kiáltja ki, ami már ott lebeg az ajkakon s ott dobog a szívek verésé- ben.

— Éljen a köztársaság!

A törvényhatósági bizottság tagjai ebben a pillanatban, mintha egyetlen tükös erő futott volna át valamennyin, felállanak s szinte dö- rögve száll a kiáltás:

— Éljen, éljen a magyar köztársaság!

ért, mert azt lehetne mondani, hogy ez az állás- pont esetleg csak egy polgári kormánynak az áll- láspontja, de ezzel az a nép álláspontjává lett.

(Elhalasztják a tárgyalást.)

Végül a román urak azt a kívánságukat ter- jesztették elő, hogy a döntést halasszák el ad- dig, amíg Marfa Gyula, aki az egész román nép bizalmát bírja megérkezik Bécsből. Az ő higgadt álláspontjától teszik függővé elhatározásukat. Ma rra valószínűleg ma este, vagy holnap érkezik Aradra és akkor folytatják a tanácskozásokat.

Végül Golds László köszönetet mondott, a miért a magyar kormány előzékenységből lekül- dötté Aradra képviselőjét.

Ezzel a miniszter informálása véget ért. Ek- kor Bokányi Dezső odalépett a miniszterhez és ezeket mondotta:

— Miniszter ur! Mindaz, amit hatalmas be- szédében elmondott, a mi álláspontunk is. Ezt a beszédet több száz ezer példányban ki kell nyom- tatni és szét kell osztatni. Mindaz, amit elmon- dott, megállja helyét a világ ítélőszéke előtt.

Két órára járt az idő, amikor a miniszter és kísérete eltávozott a megyeházáról.

Jászi miniszter most elviszi Arad hangula- tának képét magával s a kormány és a Nem- zeti Tanács már most tudomásul veheti, hogy a vértanúk földje megmozdult és — emléke- zik!

A kormánybiztos üdvözlése.

Négy óra felé már szűfölség megtelt a köz- gyűlési terem és a karzat is. Barabás Béla dr. a volt főispán a tanácsai emelvény jobb oldalán a második padban foglalt helyet, mellette P. Ábra- hám Dezső országgyűlési képviselő, a Nemzeti Tanács tagja, akit a minisztertanács éppen ma nevesített ki igazságügyi államtitkárrá. A közép- en hűvös, szerényen huzódott meg dr. Apóthy János az európai hírv tudós. A Budapestről jött vendé- gek legnagyobb része ott volt a közgyűlésen.

Ponban 4 órákor megnyitotta a közgyűlést Varjassy Lajos polgármester. Majd dr. Angel Ist- ván felolvasta a kormány leiratát, amelyben tud- tul adja, hogy Arad város és Aradmegye kor- mánybiztosává dr. Varjassy Lajost nevezte ki.

Ekkor felállott Stalgerwald Alajos, aki né- hány lelkes szóval üdvözölte a kormány szeren- ces és választását és azt indítványozta, hogy három tagú küldöttség hívja a közgyűlésbe a kormány- biztost.

A háromtagú küldöttség: dr. Jozsefs László Leopold Zsigmond és dr. Priegl István eltava- tak. Néhány perc múlva kitárult a főispáni szoba ajtaja és megjelent dr. Varjassy Lajos kormány- biztos rokonszenves alakja. Perecek sugott az éjten és döngött a taps, amelyből kijutott Jászi Oszkár miniszternek is, aki a terem közepén egy karosszékekben foglalt helyet.

Amikor helyreállt a esend, felemelkedett dr. Angel István főjegyző és lelkes beszédben üdvö- zölte a kormánybiztost, aki példáját adta annak az önellenességnek, hogy ma mindenkinek meg kell tennie kötelességét. A hatóság beszédében ar- ról biztosította a kormánybiztost, hogy Arad vá- ros törvényhatósága, polgársága és tisztviselői ka- rar erős támasza lesz nagy munkájában.

A radikális párt nevében Schütz Henrik dr. üdvözölte a kormánybiztost. Különösen hatóság volt beszédének az a része, amelyben azt hang- sulyozta, hogy most mindenkinek ki kell állnia a gátra, nehogy az ársadt, amely elsorporta mind- azt, amiért nem kár, elsodorja kulturajavainkat, a kultúra erős segítő forrását. Erre a nehéz fel- adatra szemelte ki a kormány dr. Varjassyt, akit bizonyára az egész város közönsége támogatni fog.

A kormánybiztos programja.

Általános figyelem közt emelkedett szó- lásra dr. Varjassy Lajos kormánybiztos.

— Mély megilletődéssel nézek végig ezen a termen, mondotta. Egy évtizede küzdök együtt önökkel a demokratikus eszmékért. Mindenki tudja rólam, hogy már foglalkozásomnál fogva sem vágyódtam ilyen pozícióra, hanem mint katonára igyekeztem szolgálni városomat, amit, azt hiszem, eredménnyel el is értem. Az eddigi együttműködésre visszagondolva, eszembe jut most az, amit nyíltan és őszintén ki kell jelentenem, hogy a törvényhatóság mostani formájában az együttműködés a jövőben lehetetlen lesz. (Felkiáltások: Ugy van!) Ebben a törvényhatóságban nincsen képviselve az az osztály, amelynek itt kell lennie s amely a múlt hibái miatt innen kiszorult. Be kell látnunk, hogy a forradalom után nem lehet ott folytatni, ahol a forradalom előtt voltunk. Nem is hiszem, hogy ez bekövetkezzék, mert hiszen Arad város törvényhatósága számtalanszor tanujelét adta, hogy a demokratikus hadadás híve. Már most bejelentem, hogy az átmeneti idő alatt is biztosítani kívánom, hogy az az osztály, amely eddig nem juthatott itt szóhoz, érvényesíthesse befolyását a város adminisztrációjában. Képesni fogom az alkalmat, hogy Arad szerverezett munkásságával tanácskozzam és valamilyen szervezet formájában behozzam a munkásokat a város közigazgatásába. (Helyes.)

— Az átmeneti idő alatt az a legfontosabb feladatunk, hogy a belső rend megteremtésével biztosítsuk a forradalom vívmányait. Fontosnak tartom továbbá azt, hogy a városi tisztviselők jogos igényei kielégítést nyerjenek. A tisztviselők a négy éves háború alatt teljesen lerongyolódtak. Gondoskodnunk kell tehát, hogy a tisztviselők megélhetését biztosítsuk. Egyelőre ebben merül ki programom az átmeneti időben. A jövőre nézve programot nem adhatok, mert most sokkal fontosabb közigazgatási és országos jelentőségű problémák megoldásáról van szó.

— Őszintén be kell vallanom, hogy miért vállaltam el a kormánybiztosi állást. Nekem sohasem volt ambícióm, hogy főispán legyek. Az én foglalkozásom a közigazgatás terén más térre irányította személyi ambícióm. De áldozatok árán el kellett vállalom a megbízatást, mert azt az információt kaptam, hogy a mostani súlyos és valóságos helyzetben, vállalkoznia kell valakinek, aki az évszázados gyűlöletet szeretetté varázsolja, aki az eddigi félreértéseket elsimítsa. Ezért vállalkoztam én, mert úgy érzem, hogy csekélységemgarancia az ellentétek békés elsimítására. Különösen fontos, hogy Aradvármegye élére kerültem, mert a megyében különösen fontos, hogy Aradvármegye élére kerültem, mert a megyében különösen fellángoltak a szenvedélyek. Büszkén állíthatom, hogy a vármegyében a rend helyreállott.

— Ha a mai tárgyalások, amelyeket Jászi miniszter u megkezdett (percekig tartó éljenzés és taps), eredményre vezetnek, akkor az ország békéje helyre fog állni. Akkor az ősi gyűlölködés szeretetté válik, akkor leszünk több egymás urai, hanem békés egyetértésben fogunk élni egymás mellett és meg fogjuk találni azt a kapcsolatot, amely az ország közigazgatási felvirágzását előmozdítja. (Lelkes éljenzés és taps.)

— A háborút elvesztettük. Ugy látszik, az a veszély forog fenn, hogy a győzők imperialista eszmék hangoztatásával akarják megkötni a békét. Ennek pedig az volna a következménye, hogy a rettenetes szenvedések hiábavalók voltak, mert jön egy másik imperializmus és csak a szerepek cserélődtek meg. A népek azonban kezdenek öntudatra ébredni nemcsak nálunk, hanem a győztes államokban is. Már szervezkednek a népek, akik teljesen megakarják változtatni a világot, hogy előmozdítsák a világbékét. A harcerekől hazatérő katonák a maguk részére vívják ki az uralmat, elseprik az imperializmust. A békét az ezekből alakult munkás- és katonatanácsok fogják megkötni. (Élénk taps.) Ha ezek kötik meg a békét, akkor büszkén állhatunk a világ areopágja elé, mert Magyarország egy éjjel megváltoztatta a régi rendet és így joga van az élethez, joga van ahhoz, hogy ne oly szűk területen éljen, amely boldogulását és megélhetését nem biztosíthatja. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.) Félre kell tennünk az ellentéteket, ne rekrutinjunk, amíg a békekötésné lloqainkat kiválasztjuk. Arad minden polgárát felhívog

munkára, mert Arad most az ország legfontosabb helye, ugyszólván központja, mert már a békekötés előtt itt történik megegyezés a románokkal. Arra kérem önöket, hogy működésomban, amely a rend helyreállítására irányul és a békés együttműködés lehetőségét célozza, támogassák. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.)

Éljen a köztársaság!

Napirend előtt Sulik Kálmán szólalt fel. Sohasem volt elragadtatva ettől a törvényhatóságtól, mondotta. Ez a törvényhatóság a kiváltságokra, az előjogokra van építve. Körülöttünk összedőlnek a trónok, csak mi nem ráztuk le magunkról a Habsburg-dinasztia büzös uralmát. A Habsburg-dinasztia átka és szenvedése volt a népnek. Most már nincs többé királyunk. A magyar nemzet most már dönthet jövődől államformája felett. Az ország fejlődését és virágzását csak demokratikus köztársaságban érheti el. A köztársaságot követeli az egész ország. Arad város törvényhatósága legyen az első az országban, amely csatlakozik a Magyar Nemzeti Tanács köztársasági megnyilatkozásához. Azt indítványozza tehát, mondja ki a törvényhatóság, hogy csatlakozik a Magyar Nemzeti Tanács köztársasági proklamációjához. Beszédét ezzel a kiáltással fejezte be:

— Éljen a köztársaság!

A lelkes éljenzés és taps csillapultával dr. Priegl István szólalt fel napirend előtt és azt indítványozta, hogy a távozó főispánnak dr. Barabás Bélának érdemeit örökítsék meg a jegyzőkönyvben. Tudjuk Barabásról, hogy a rajongásig menő szeretet vezette a főispáni székben. Ezt a szeretetet Arad városa iránt érezte. Barabás beváltotta azt a programját, hogy pártatlanul jár el. Demokratikus szociális érzéssel szolgálta az egész polgárság érdekeit és a hadijótekonyság terén is eredményesen munkálkodott. Barabásban a munkásembert tanultuk megismerni s ezért megérdemli az elismerést. (Éljenzés.)

Dr. Varjossy Lajos kormánybiztos ezután kimondotta a határozatot, amely szerint a közgyűlés elfogadta dr. Priegl indítványát. Amikor a kormánybiztos feltette a kérdést, hogy elfogadják-e Sulik indítványát,

az egész törvényhatóság felállott, percekig tapsolt és éljenzett és a termet betöltötte a lelkes kiáltás: Éljen a köztársaság.

Ekkor a kormánybiztos kimondta a határozatot, amely eszrint Arad törvényhatósága a köztársaság proklamálását követeli s erről értesítik a Nemzeti Tanácsot. Elfogadták Sófalvi Györgynek azt az indítványát, hogy a volt Radnai-utat a Köztársaság-utjának nevezik el. Végül felolvasták a belügyminiszter leiratát az új kormány megalkulásáról. A közgyűlés kimondotta, hogy üdvözli az új kormányt és demokratikus törekvéseiben támogatni fogja.

A közgyűlés további részéről lapunk más helyén számolunk be.

MŰVÉSZET.

HETI MŰSOR:

Csütörtök este 7 órakor: *Cigánybáró*. A) bérlet.

Péntek este 7 órakor: *A király*. B) bérlet.

Szombat délután 3 órakor: *A pacsirta*. Este 7 órakor: *A király*. C) bérlet.

• **Művészet a Modern Színházban.** Élénk érdeklődéssel várja Arad zenekedvelő publikuma a Modern Színház szombati és vasárnapi művészestélyét. Az aradi Nemzeti Színház egész énekes személyzete közreműködik a szombati és vasárnapi művészestén, amelyen Offenbach nagyszerű operettje: Szép Galathea is színre kerül. Az operette után Várady Margit, Horváth Mici, Szeghő Lili, Róna, Győző és Matolcsy énekszámokat adnak elő. Jegyek válthatók a művészestélyre a Modern Színház pénztáránál.

• **A cigánybáró** kerül ma csütörtökön színre A) bérletben. Új szereplők az operettben Horváth Mici (Arzena) és Szeghő Lili (Cripa), míg a többi főbb szerepeket Benkőné, Pardy, Barics, Faludi, Győző, R. Tóth ját-

• **A király.** Ma van a diszletes és jelmezes főpróbák a bolnap színre kerülő *A király* világhírű szatirának. A darabban két teljesen új diszlet szerepel és 2 felvonásban új butorok. A király háromszor egymásután kerül színre. Péntek, szombat és vasárnap. El van foglalva az egész személyzet az előadásban.

• **Délutáni előadások.** Szombat délután *A pacsirta*, vasárnap délután *Sztambul* rózsája kerül színre.

Jászi Oszkár az Európai Egyesült-Államokról (Nagygyűlés a Kulturpalotában.)

Hatalmas néptömeg tödült ma este 7 órakor a Kulturpalotába, hogy az aradi radikális-párt gyűlésén meghallgassa a part pártvezetőjét: Jászi Oszkár minisztert. Ember-ember hátán tolongott a Kulturpalota nagytermében s e nagy tömeg — átérezve a mai nap történelmi fontosságát — a legnagyobb figyelemmel hallgatta meg azokat az igazságokat, melyeknek segítségével az új Magyarország szabadsága biztosítható lesz. Jászi meggyőző erővel mutatott rá a múlt bűneire s a követendő utra. Mindennél fontosabb — mondotta a miniszter — hogy megformáljuk a magyarságnak új lelkét, mely győzelmesen keresztül segíti minden eléje tornyosuló akadályon.

A gyűlés általában lelkes hangulatban folyt le. Jászi után Bokányi Dezső beszélt a tőle megszokott vevvel és meggyőző erővel. Nem voltak érdektelenek azok a megállapítások, melyeket a szociáldemokrata vezető ember a szervezkedő polgári társadalom hibáiról elmondott. Rokonszenves igazságokat hangoztatott a tudós Apáthy István, ki más vizet is bár, de eljutott Jászi és Bokányi igazságaihoz: az ember legfőbb kötelessége, hogy — ember legyen! Somló Bódog dr., a kolozsvári egyetem nagyírű professzora, a magyar szociológiai irodalom egyik uttörő munkása mondott aztán rendkívül érdekes beszédet, melyben a politikának és a tudománynak kapcsolatát ismertette. Végül Benedek Macell dr. mondott figyelemre méltó szavakat az iskolákról s azokról a tanügyi reformokról, melyeknek a mai iskolai rendszert fel kell váltani, ha a kivívott szabadságot meg akarjuk tartani.

A gyűlés részletes lefolyásáról a következő tudósításunk számol be:

A gyűlést Zima Tibor, az aradi radikális párt elnöke nyitotta meg. Üdvözölte a megjelent vendégeket és felkérte Jászi Oszkár előadása megtartására.

(Jászi Oszkár beszéde.)

A közönség tomboló éljenzése és tapsa között emelkedett Jászi Oszkár miniszter szólásra.

— Rendkívüli örömmre szolgál — kezdte Jászi Oszkár beszédét — hogy ezen a mai történelmi nevezetességű napon, amikor itt Aradon olyan tárgyalásokat kezdeményeztünk, a melyek hivatva vannak a viszonyok egy egész új rendjét megteremteni Magyarországon, hogy ezekben a válságos, de talán reményteljes napokban megjelenhettem itt az Önök körében, az én legszűkebb politikai tűzhelyem körül, hogy ebben az intim baráti körben nyilatkozhassam Önöknek arról az új helyzetről, amely oly marcangoló súlyjal nehezedik reám.

Röviden óhajtom tájékoztatni önöket a mai helyzet lényegéről és egyszersmind rámutatni arra az utra, amelyet a sors ebben a küzdelemben a radikális párt számára kijelölt.

Szombaton proklamálják a magyar köztársaságot.

(Habsburg Károlyt lemondásra bírják.)

Budapestről telefonálja tudósítónk: Szombaton összehívják a képviselőházat és főrendiházat. Valószínűleg szombatra összehívják a már kibővített nagy Nemzeti Tanácsot. Az ország minden részének és rétegeinek képviselői összejönnek, hogy döntsenek az államformáról. A régi parlament képviselői is pártkülönbség nélkül ott lesznek. A kormány és a Nemzeti Tanács sulyt helyez, hogy a vidéki földesgazdák is kellő módon képviselve legyenek.

Ez a nagy Nemzeti Tanács a Ház kupolatermében gyűl össze és itt 1. *proklamálni fogják a köztársaságot*; 2. felosztottnak mondják ki az országgyűlés mindkét Házát; 3. a nemzetgyűlés összehívásáig kormányzót választ; 4. elhatározza az általános, egyenlő, titkos és nőkre is kiterjedő választójogot és a gyűlékezési és egyesülési szabadságot. Mindezek törvényerejű országos határozatok lesznek, amelyek végrehajtásával a kormányt bízzák meg.

A nagy Nemzeti Tanács ülése után a kormány tagjai Károlyi Mihály gróf miniszterelnök vezetésével a képviselőház erkélyére vonulnak, ahol a miniszterelnök kibirdeti a köztársaság proklamálását. Ezen a napon Budapest összes üzemeiben munkaszünet lesz. A történelmi jelentőségű ülés külső lefolyása a következő lesz:

A képviselők az ülésteremben gyülekeznek össze és innen együtt vonulnak a kupolaterembe, ahová a főrendek a főrendiház ülés-teréből vonulnak. A nagy Nemzeti Tanács tagjai a közép ajtón vonulnak be a kupolaterembe, ahol kezdetét veszi a köztársaság proklamálása.

Budapestről jelentik: A magyar trón sorsára vonatkozólag tegnap döntő elhatározás történt. Napok óta tartanak az illetékes ténylezők tanácskozásai, hogy az ország megújulásával járó nagy reformokkal szemben a korona eddigi viselője milyen magatartást tanúsítson. A tanácskozásokon, amelyeken Magyarország zászlós urai, egyházi és világi méltóságai vettek részt, majdnem egyértelműen megállapították, hogy a *közvélemény túlnyomó része a köztársasági államformát óhajtja* és mindenkinek kötelessége, hogy ne állja útját a nép felszabadulásának. A mai napon Csernoch hercegprímás, Wlassits Gyula báró, herceg Eszterházy Miklós és gróf Dessewffy Aurél Eckortsauha mentek, hogy az udvart tájékoztassák és az *uralkodót lemondásra bírják*.

Valószínű, hogy a Habsburg-ház minden nagykorú tagja úgy a maga, mint törvényes utódai nevében lemondanak a korona minden igényéről.

Ennek a mai helyzetnek előidézésében bennünket, a magyar demokráciát semmi felelősség nem terhel. Mi előre figyelmeztettük a közvéleményt és a királyt is, ha energikus reformálás nem történik, csak *forradalom következhet be*. Ekkor hiába beszéltünk, nem adtak hitelt a mi szavainknak, és az események szörnyen igazolták mindazt, amit mi mondtunk. Ez a három-négy hét késelelem hihetetlen gazdasági, politikai és erkölcsi károkat okozott az országnak. Nem felejttem el soha, amit a francia fővezér Belgrádban mondott: „Miért jönnek most az urak? Mi értelme van annak, hogy most jelentik ki, hogy Magyarország semleges ország, amikor itt állok kapuik előtt; jöttek volna két-három hét előtt, egész más helyzet állt volna elő, hivatkozhattak volna békeszeretettükre pacifizmusukra.” Hogy a béke útjáról ennyire lezökkenünk, azt kizárólag a múlt bűneinek kell betudni.

(A népek szabadsága.)

Bármily sötét és sulyos azonban a helyzet, ha tudunk emelkedni napok és hetek bizonytalanságán és izgalmain, lehetetlen észre nem venni, hogy minden sorscsapás dacára, minden ok megvan arra, hogy nagy optimizmussal, merném mondani nyjongó örömmel nézzünk a jövőbe. (Eljenzés.) Ebből a szörnyű világösszeomlásból egy hasonlíthatatlanul boldogabb, szabadabb, emberhez méltóbb világ fog megszületni. Most kezdjük látni, hogy a fegyverek visszafordulnak azok ellen, akik ezt a válságot felidéztek, azok ellen, kik azt hitték, hogy ebből a világorradalomból a nacionalista és imperialista osztály gőg fog erősebben kikerülni, mint valaha, sápadtan látják, hogy az erők visszafordultak ő ellenük és ebből a világháborúból a *népeknek szabadsága fog megszületni*.

Az „ancien regime“ az egész vonalon megbukik. Ez a forradalom nem egy muló népharagulat, ennek az igazi értelme és érvénye akkor teremődik meg, amikor a *köztársasági gondolat* hihetetlen erővel száll szerté az egész világon. Talán lehetne vitatkozni afelett, hogy a legszélsőbb alkotmányos garanciákkal körülbástyázott monarchikus rendnek minő esetleges előnyei vannak. Ez azonban nem lényeges. A köztársaság ereje azon alapszik, hogy csak a köztársasági gondolat vezetheti el a népeket ahhoz a teljes testvériséghez, amely ennek a háborúnak legfőbb végcélja; a mai nacionalizmus romjain az emberiség egyetlen táborba egyesüljön, őket egyetlen közös akarat egyesítse. A köztársasági eszme ellenállhatatlan ereje porrá töri Európában a többi monarchiákat is.

A forradalom vívmányai azonban nem lehetnek jelszavak, az eszmék a valóságba kell hogy átmenjenek, mert csak akkor győzött a forradalom. Ha az intézmények berendezése ebben az új szellemben történik, ha és nem utolsó sorban megformáljuk az *új tömegelket*, mely megtermékenyíti az új intézményeket. Nagyonfontosságú feladatok egész sora vár reánk.

(Békét az országban.)

Első feladatunk megvalósítani az általános, egyenlő, titkos és nőkre is kiterjedő *választójogot*, nemcsak a parlamenti, de vármegyei és községi választásoknál is. A választójog azonban csak formális jogosítvány, egy egész új alkotmányjogrendnek kell kifejlődnie, mert a régi alkotmánynak ugyszólván egy pillérjére sem támaszkodhatunk. A népet be kell vezetni abba a kormányzatba, melyből ki volt eleddig zárva.

Fontos feladat a pacifizmus különösen a belpolitikában; békét kell teremteni az ország különböző népei között.

A világháború oka a szociálisták elnyomása, az imperialista törekvések mellett legfőképpen a *nemzetiségek elnyomása volt*. A wilsoni elvek alapjára kell helyezkednünk. Az összes itt élő nemzeteknek meg kell adni a kultúrát, a szabadságot és a szabad fejlődést, mindazokat a garanciákat, melyeket bármely nép bárhol a világon élvez. Ez fogja Magyarországot egy „Keleti Svájc“-cá átalakítani.

Nagy koncepciójú gazdasági berendezkedésre van szükség. Szakítani kell bátran és fenntartás nélkül a latifundumok rendszerével és a földet annak kell adni, aki megműveli. Ipari szociális reformokat kell teremteni a kizsákmányoló, ragadozó tőke ellen, hogy a dolgozó emberek a termelés irányításában és szervezésében résztvegyenek.

(Az Európai Egyesült-Államok.)

A jövő külpolitika feladata csaknem még nagyobb szerűbb. Az elavult nemzetgazdasági rendszert nem lehet fenntartani. A vámvédelmi politika az első pont. Egy radikális, szabad gazdasági és kereskedelmi politika kell hogy minél több államot egyetlen gazdasági egésszé egyesítsen. Nekünk, de különösen az utánunk következő generációnak meg kell teremteni az *Európai Egyesült-Államokat*.

Még egy feladatunk van nekünk magyaroknak: a függetlenségi eszmének tartalmaí kell adni, nehogy az ország egy szűkös, türelmetlen nacionalizmusba visszatérjen, hanem keressen az öt környező népekkel a megértést. Vissza kell térni Kossuth Lajos látnoki tervéhez, a dunai konföderációhoz.

A bel- és külpolitikai program körvonalozása után kitérek még arra a vádra, melyet a radikális párt programja ellen emeltek, hogy az megegyeznék a szociálista pártéval. Ezt a felfogást én nem osztom. A szociálistákon kívül ugyanis egyéb erőket is tömöríteni kell az nek egymással karöltve, így a radikális párt részt követel magának a világ tovább vezetőjében.

Megmérgezett volt a kulturája ennek az országnak, mely odavezetett, hogy szörnyen árván állunk Európa népei előtt, tehát a nemzetiségi politikával egészséges és biztos fejlődést kell nyújtani az itt élő népeknek, hogy így a mi kulturánk is erősödjék.

Ennek az új, a múlttal szakító, a jelenben dolgozó és a jövőt előkészítő új magyar lélek kifejlődésében látom munkánk legfontosabb és legnemesebb célját.

(Bokányi tejszólása.)

A miniszter beszéde után, melyet a közönség szünni nem akaró elenzéssel és tapsal fogadott, közkívánatra Bokányi Dezső szólalt fel. Felhívta a polgári pártokat a cselekvésre, így a címek azonnali eltörlésére, az egészségesebb kereskedelmi politikára és az emberiség lélektel való küzdelmének megkönnyítésére. Vitatta, hogy a szellemi munka egyenértékű a fizikai munkával. Nem lett volna világháború — úgy mond Bokányi — ha 15 évvel ezelőtt a polgárság megismeri Jászi Oszkárt és nemcsak akkor, ha miniszter lett. *A nemzetek egyesülését csak aszociálisták egyesülésében látja*.

Utána Apáthy István szólalt fel, vitatkozik Bokányival, mert szerinte a szellemi munkások által kitűnő egyének igenis képezzenek egy arisztokráciát, amely azonban csak az egyén életére szól.

Somló Bódog dr. kolozsvári egyetemi tanár és Benedek Marcell dr. beszéde után Zima Tibor a vendégeknek és közönségnek megjelölését megköszönve, az ünnepélyes gyűlést bezárta.

KÖZÉLELMÉZES.

× A marhahus ára. Mind addig, míg a közlelmézési vállalat által olcsóbb áron beszerzett vágómarha készlete tart, a város területén ez idő szerint a marhahusra nézve érvényes maximális árak további intézkedésig felfüggesztem és az elsőrendű marhahus kilójának árát 8 korona 40 fillérben, a másodrendű marhahus kilójának árát pedig 6 korona 80 fillérben állapítom meg azzal, hogy a város egész területén további intézkedésig egyenlőre annál drágább marhahus ki nem mérhető. — Lócs Rezső helyettes-polgármester.

HIREK.

Történelmi órák.

Délelőtt 11 óra. A vármegyei háza főispáni hivatalának titkári szobájában eleven az élet. A harmadik szobában a magyar népkormány képviselője, Jászi Oszkár miniszter és a Magyar Nemzeti Tanács megbízottjai várakoztak. Az előszobában aradi és budapesti újságírók, megérkeznek a bánáti svábok megbízottjai. Néhány percig tanácskoznak a miniszterrel, azután kijönnek és informálják a sajtót. Szüntelenül berreg a telefon. Erdély városai érdeklődnek a tanácskozások iránt. Dr. Vargassay Lajos kormánybiztos híreket kér Erdélyből. A hírek megnyugtatóak. Jelentkezik a miniszterelnökség is, ahonnan Balla Aladár államtitkár informálja Jászi minisztert a legújabb eseményekről.

Fél tizenkét óra. Jönnek a románok: Pop Cs. István, Goldis László, dr. Erdélyi János és román szociálisták. Már mennek is a főispáni fogadóterembe. Mozgás, izgalmas eszmecsere az előszobában. Neimsokára kijön a miniszter titkára és közli a sajtó képviselőivel a tárgyalást megelőző formásgokat. Kevés idő múlva a miniszter is kijön és jelenti a sajtónak, hogy időről-időre informálni fogja a tanácskozások fázisairól.

És akkor pontban 12 órakor csend van az előszobában. A sajtó munkásai dolgozni kezdenek. Serceg az acéltoll, tovasiklik a papírvetveken a grafit-írón. Benn a fogadóteremben Magyarország sorsáról tanácskoznak. Sorsdöntő, történelmi órák ezek. A magyar közvélemény feszült idegekkel várja a nagyteremből érkező híreket. A Budapest felé vezető telefonhuzalok már viszik a jelentéseket, egyelőre csak a formalitásokról, a hangulatról, a külsőségekről. Lassan peregnék a percek. Egy örökkévalóság mindenütt. Negyed egy órakor a kormánybiztos táviratot hoz, a melyet a miniszter Kolozsvárra küld Siegler tábornoknak, hogy a Romániából és Ukrainából hazatért román nemzetiségű foglyok, köztük dr. Pap Kornél azonnal szabadon bocsátandók. Ez az első pozitívum. Többet még nem lehet tudni. A déli napsugár melegen tűz be a titkári szobába. A várakozás, az ideges türelmenség, a lázas tájékozatlanság hosszú kínos perceit éljük. Nem tudjuk, mit hoz a közeli negyedóra: megegyezést, vagy végleges szakadást? Kínpadon vagyunk. A dráma utolsó jelenete most játszódik le a nagyteremben és Magyarország szívszorogva várja a befejezést. De az utolsó felvonás újabb jelenésekkel bővült. Fél 1 óra után kinyiták a terem ajtót és a miniszter kijelentette a sajtó előtt, hogy végleges döntés esetleg estére, vagy holnap délelőtt lesz. Tehát újabb komor órák várnak reánk. De örizzük meg a nyugodtságunkat, higgadtságunkat.

— Megállapítják a békefeltételeket. Londonból jelenti a Reuter-ügynökség: A hadikabinet folytatja tanácskozásait, hogy a békefeltételeket megállapítsa. Londonban a napokban nagyfontosságú tanácskozások lesznek, amelyen a gyarmatok megbízottjai is részt vesznek.

— Új államtitkárok. Budapestről jelenti: A kormány Vass Jánost közlelmzési, Abruhám Dezsőt igazságügyi, Kobek Kornélt hadügyi államtitkárokká kinevezte.

— Linder Béla küldetése. Budapestről telefonálja tudósítónk: Linder Béla miniszter ma táviratot küldött a miniszterelnöknek, a melyben bejelenti, hogy Franchez tábornok Szalonikiben tartózkodik. Beigrádból Linder táviratozott a tábornoknak, hogy a magyar küldöttség ott van és várja elhatározásait.

— Kinevezések. A hadügyminiszter a 2. honvédszázadosban kinevezte századosá pécshajfalu Péchy Lajos főhadnagyot, főhadnaggyá Abonyi Dezső és Marinkovits Lajos hadnagyokat, tartalékos főhadnaggyá Balog Béla, Vécsey György és Retsner Emil tartalékos hadnagyokat, tartalékos hadnaggyokká Brück István, Fóris Gyula és Schwartz Dezső tartalékos zászlósokat.

— Változás a Máv. aradi vezetőségében. A közelmúltban megemlékeztünk, hogy Uray Zoltán szegedi Máv. üzletvezető, az alkalmazottak részéről megnyilvánult óhajnak engedve, nyugdíjaztatását kérte és hogy helyére a Máv. igazgatósága Boros Adolf aradi üzletvezető-helyettesét nevezte ki. Értesülésünk szerint ez utóbbi hír az aradi vasutasok között élénk megbeszélés tárgyát képezte, mert a vasutasok túlnyomó része Borost előzékeny, közvetlen modoráért kedveli és sajnálattal látta volna távozását. Illetékes helyről most arról értesülünk, hogy Boros üzletvezető-helyettes nem távozik helyéről, hanem Vigyázó István aradi üzletvezető, ki huzamosabb ideig már volt Szegeden, veszi át a szegedi üzletvezetőség vezetését. Vigyázó ma este utazott el Szegedre és holnap veszi át hivatalát. Vigyázó távozásával kapcsolatosan megindultak a kombinációk az aradi új üzletvezető személye körül. A személyzet túlnyomó része, de a város közönsége is Boros Adolfot látná legszívesebben az üzletvezetőség élén. Hír szerint azonban Valkányi Rezső dr. szabadkai üzletvezető-helyettes kerülne Aradra, de Uray neve is szóba került, mint a kit a Máv. igazgatósága nyugdíjazni nem kíván, hanem az aradi üzletvezetőséghez helyezne át.

— Főispáni kinevezések. Budapestről telefonálja tudósítónk: A kormánytanács Perczel Móricot Komáromba, Horváth Elemért Abauj-Torna megyébe, Molnár Miklóst Kassára, Hajdu Gyulát Pécsre, Ferdinándy Bélát Baranya megyébe, Holló Sándor Barsba, Csizmazia Endrét Csongrád megyébe, Verlán Bélát Csanádmegyébe, György Pál Domokost Csikmegyébe, Király Aladárt Háromszékmegyébe, Modly Lászlót Hevesmegyébe, Rákóczy Istvánt Nógrádmegyébe, Maléter Istvánt Sárosmegyébe, Horváth Vilmost Sopronba és Valencsik Ferencet Udvarhelymegyébe főispánokká nevezte ki.

— Hohenzollern Vilmost kiadják az entente-nak. Hágából jelenti: Vilmos volt császárt saját családtagjai közül senki sem kísérte el, csupán a kíséretében lévő néhány tiszt volt vele.

Amsterdamból jelenti: Londoni híradások szerint Hollandiában tiltakoznak a volt német császár ott tartózkodása ellen. Még a mérsékeltbb elemek sem látják Hollandiában szívesen Hohenzollern Vilmost. Általánosságban azt követelik, hogy a volt német császárt adják ki a szövetségeseeknek.

Berlinből jelenti: Hivatalosan megcáfolták azt a hírt, hogy a német trónörökösöt meggyilkolták. Hohenzollern Frigyes Vilmos átlépte a holland határt és Hollandiába internálták.

Amsterdamból jelenti: A volt német trónörökös katonai kísérettel négy autón tegnap éjjel 12 órakor eltávozott Maasrichtből. — Frigyes Vilmost Szualnódban internálták.

Münchenből jelenti: A Münchener Nachrichten értesülése szerint a bajor exkirályné kedden délután meghalt. A hírt azonban még nem erősítették meg.

— Maniu Gyula érkezése. Éjjel arról értesülünk, hogy Maniu Gyula, a román Nemzeti Tanács tagja holnap csütörtök reggel érkezik Aradra, hogy résztvegyen azon a tanácskozáson, amelyet Jászi Oszkár miniszter a román Nemzeti Tanács kiküldöttjével folytat.

— Mackensen Nagyszebenben. Budapestről telefonálja tudósítónk: A Magyar Nemzeti Tanács ma táviratot kapott Mackensen tábornoktól Nagyszebenből, aki közli, hogy főhadiszállását Nagyszebenbe helyezte át. A Nemzeti Tanács támogatását kéri, hogy a német csapatokat minél előbb és a német hadsereget meg nem szégyenítő módon Németországba visszavezethesse. Végül közölte azt is, hogy Maschov ezredet két tiszttel a tárgyalások megkezdése végett Budapestre küldte.

— A közalkalmazottak Tanácsa. A Közalkalmazottak Aradi s Megyei Tanácsának szervező-bizottsága felhívja az összes állami, városi és megyei hivatalokat, illetve testületeket, hogy a tanácsba küldendő bizalmiférfiakat Schweigert Péter, tisztviselő egyesületi titkárnál (pénzügyi-palota) haladéktalanul jelentsék be, hogy ilykép a tanács működését mielőbb megkezdhesse.

— Behívják a fiatalokat. Budapestről telefonálja tudósítónk: Ma jelent meg a behívási parancs, amely az öt legfiatalabb korosztályt zászló alá szólítja. Kivételt alkotnak a főiskolai hallgatók, a nemzetőrség szervezésére szabadságolt tanárok, tanítók és a közgazgatási tisztviselők. A felmentettek egyelőre nem vonulnak be.

— A fővárosi sajtó munkásai Aradon. A mai napon Magyarország közvéleményének tekintete Arad felé fordult. A fővárosi lapok elküldték Aradra tudósítóikat, hogy az Aradon lejátszódó történelmi jelentőségű eseményekről beszámoljanak az ország közönségének. A fővárosi sajtó következő munkatársai jöttek le Aradra: Szomoró Emil (Az Újság), dr. Benda Jenő (Pesti Hírlap), Losonczy Zoltán (Pesti Napló), Komáromi János (Budapesti Hírlap), Szirmay Ödön (A Nap), Szabó Imre (Neues Politisches Volksblatt), Lórsi Ernő (Pester Lloyd), Hajnal Jenő (Világ), Robert Oszkár (Déli Hírlap), Nádor Jenő (Magyar Hírlap és Új Hírek).

— A petrozsényi szénbányákban rend van. Petrozsényből jelenti: Petrozsényban és a környékbeli szénbányákban teljes a rend és a fegyelem. A forradalom óta a széntermelés tetemesen emelkedett. A magyar és a román Nemzeti Tanácsok együttesen ügyelnek fel a rendre.

— Erdély érdeklődése. Ma egész délután és egész éjjel szölt a szerkesztőség telefonja. A szomszédos községekből és városokból hatóságok és magánosok fordultak az Aradi Közlönyhöz a mai tanácskozás eredményéről. Az éjszaka folyamán Déva, Petrozsény, Temesvár, Kolozsvár, Brassó, Marosvásárhely érdeklődött az aradi események iránt.

— Halálozás. Hesz Lajos décsői körjegyző neje, szül. Fejér Ilona Aradon rövid szenvedés után 33 éves korában meghalt. Temetése f. hó 14-én délután 2 órakor lesz a felső temető halottas házából. Halálát férje és két kisgyermeké gyászolja.

— Felesküldött az aradi nemzetőrség. Ma reggel kilenc órára majdnem kivétel nélkül megjelentek a díszterem az Aradon tartózkodó katonatisztek. Egymásután vonultak fel ezután a nemzetőrség szakaszai, egy-egy altiszt vezetésével. Az Acél-gárda Knoblauch és Erdős hadnagyok vezetésével az állomásparancsnokság épület előtt állottak fel. A gárdától jobbra és balra, köröskörül nemzetőrség szakaszai alkottak egy nagy kört, melynek közepén a tisztikar gyülekezett. Az eskütel feltiz órákor kezdődött. Előbb a nemzetőrség tiszttel tették le az esküt. Fiedler Imre őrnagy, térparancsnok néhány szavas beszédében esküre szólította fel a tisztikart és ezután, felolvasta az eskümintát, melynek szövege ez volt:

— Esküszöm, hogy Magyarországhoz hű leszek, teljes függetlenségét megvédem és minden örömmel Magyarország, népének javát, szabadságát és haladását fogom szolgálni. Isten engem úgy segíyen.

A tisztek fedetlen fővel, magasra emelve kezüket, hangosan ismételték az esküt. Ezután a térparancsnok felolvasta a hadügyminiszteriumnak egy most érkezett táviratát, amely a szolgálati díjak kifizetéséről intézkedik. A tisztikar esküje után Nagy Imre főhadnagy intézett beszédet a legénységhez. Felszólította őket, hogy tegyenek eleget annak a kötelességnek, amelyre vállalkoztak. Most rajtuk áll a haza sorsa, tőlük függ a lét és nem lét kérdése. Nagy feladatok előtt állunk. Elmondotta, hogy északnyugaton cseh bandák fosztogatják az országot. Ezek ellen már elküldték a nemzetőrség egyes századait, s. bizonyos, hogy most már nem lesz szükség újabb csapatok beavatkozására. De ha lenne, készségesen kell állni minden magyar embernek a haza szolgálatára. Végül hangos szóval felolvasta az eskümintát, melyet a nemzetőrség lelkesen mondott utána. Ezzel az eskütétl ünnepség véget ért.

— Diákok. Ferencz Simon Galilei-kör elküldött tagja tart holnap, 14-én délután 5 órakor előadást az ipartestület nagytermében. Az előadás címe: 1848—1918. A 48-as forradalmakat fogja párhuzamba állítani a mi forradalmainkkal. Mindenki, akit érdekel, de elsősorban a leány- és fiú diákság jöjjön el. — A diáktanács vezetősége.

— A borosjenői járás jegyzőjéhez. Felhívom a borosjenői járás jegyzőt, hogy érdekel megbeszélése végett hivatalomban f. hó 16-án délelőtt 10 órakor jelenjenek meg. Borosjenő, 1918. november hó 13. — Főszolgabíró.

— A Maros hidak veszedelme. Arad város tanácsa ma azzal a kéréssel kereste meg a katonai állomásparancsnokságot, hogy állítson őrségeket a Maros folyó két hidjához, amelyek ne engedjék meg azt, hogy a nehéz teherautók gyors iramban száguldjanak át a hidakon, amint ezt eddig tették, mert már is úgy meg vannak rongálva a hidak, hogy az eddigi viszonyok mellett néhány napon belül teljesen használhatatlanok lesznek. A kérésnek remélhetőleg meg lesz a kívánt eredménye.

— Anglia 70 hadihajót követel Németországtól. Berlinből jelentik: Anglia megnevezte azt a 20 német hadihajót és 50 torpedórombolót, amelyeket november 20-án délután öt óráig el kell indítani semleges, illetve entente kikötőbe.

— Adományok. A polgárőrség számára ma a következő adakozások történtek: Szántai Lajos 500, Gázgyár 1000, Ernyei Mór 30, Simandán György 50, Székesfehérvárról 100, Maár Sándor 200 korona. Az eddigi gyűjtés eredménye 289,995 korona.

— Szászvároson rend van. Szászvárosból jelentik: A városban megalakult külön-külön a román, magyar és szász Nemzeti Tanács, valamint a nemzeti őrség. Szászvároson a legkisebb zavargás sem volt, úgy a katonaság, mint a polgári lakosság a legnagyobb rendben viselkedett. A vidéken sincsenek zavargások. Egyes községekből csak a közigazgatás emberének kellett menekülniök. Zavargások nem voltak és sincsenek. A legnagyobb rend uralkodik a vidéken. A román intelligencia bejárta a járás községeit és a népet a rend fenntartására oktatta.

— Német és angol matrózok tanácskozáse. Wilhelmshafenből jelentik: A Königsberg nevű kis cirkáló fedélzetén a matrózok tanácsának megbizottaival elindult, hogy az angol admirális megbizottaival tanácskozzék.

— Huszonöt napi elzárás a drága cipőért. Tordi Gabriell kórházi ápolónő feljelentette a rendőrségen Bleiziffer Lajosné cipészt, mert 420 koronáért készített részére egy pár cipőt. Szilágyi rendőrbíró ma tárgyalta a feljelentést és miután a vád Bleizifferné tagadása ellenére is teljesen beigazolódott, öt 25 napi elzárásra, 2500 korona pénzbüntetésre ítélte, a cipő árát 180 koronában állapította meg és kötelezte a cipészt az árkülönbözet visszatérítésére.

tem itt, ezen a helyen Varjassy Lajost köztisztviselői működésének negyedszázados jubileuma alkalmával, akkor az előttem levő székben Varjassy József, a polgármester édesatyja ült. Most van egy élő tanuja az őt környező szeretetnek: az elnöki székben ülő fia.

Beszéde végén azon óhajának adott kifejezést a szónok, hogy Varjassy élvezze a nyugalmat és fokozza boldogságát az, hogy szeretett szülő városát nagynak és megelégedettnek lássa. (Percekig tartó éljenzés és taps.)

Varjassy Lajos polgármester megadult hangon mondott köszönetet az elismerésért, kiemelte, hogy mindig csak a városért dolgozott és kérte, hogy tartsák meg őt szeretetteljes emlékekben.

Szatmáry János kiegészítette dr. Steinhardt indítványát azzal, hogy a Maros-gyár igazgatóságában továbbra is Varjassy Lajos képviselje a várost.

A közgyűlés az összes indítványokat magáévá tette.

Dr. Varjassy Lajos főispán, tekintettel a mai rendkívüli időkre, indítványozta, hogy ne maradjon sokáig üresedésben a polgármesteri állás, hanem azt már a november 23-án megtartandó rendkívüli közgyűlésen töltsék be. Az indítványt a törvényhatósági bizottság elfogadta.

Ezután a közgyűlés betöltötte az üresedésben levő városi adóügyi állást, amelyre Török Viktor, Édi Lőrinc és Sztupár Antal pályáztak. Édi 38, Török és Sztupár pedig 21-21 szavazatot kaptak és így az elnöklő főispán Édi Lőrincet jelentette ki megválasztott városi adóüzsnek.

Lős Rezső helyettes polgármester, mint a közlekedési hivatal vezetője, választott Suli Kálmánnak a legutóbbi közgyűlésen elhangzott interpellációjára, amelyben közlekedési kérdésekben kért felvilágosítást. A fa, liszt, hus és zsír ellátás tekintetében teljesen megnyugtató kijelentéseket tett a helyettes polgármester. Petroleumot a békekötésig nem kap a város, miután határaink elvannak zárva. Ugyancsak nagy nehézségekbe ütközik a szénvel való ellátás is.

A tárgysorozat 21-ik pontjának tárgyalása folyamán, amely a polgárok fizetésével foglalkozik, Bing Hugó indítványozza, hogy hívják fel a főkapitányt a régi, megbízható, fegyelmezett rendőrlégénység megszervezésére, amely rövidesen nélkülözhetővé tegye a polgárőrséget és gondoskodjanak a rendőrlégénység tisztességes megélhetéséről.

A közgyűlés délután hat órakor ért véget.

Román csapatok bevonultak Erdélybe.

(A szerbek folytatják előnyomulásukat. — Első összeütközés a csehekkel.)

Budapestről telefonálja tudósítónk: A Pester Lloyd a katonai helyzetről a déli órákban a következő információkat kapta: A román királyság reguláris csapatai a Lékási, ojtózi, tölgyesi és gyimesi szorosokon át behatoltak magyar területre. Ezek a csapatok csupán előőrsek s a román hadseregnek nagy része, amelynek kontingense nyolc divízió, nincs magyar területen. A román csapatok egyenlőre megálltak a határszélen, ami kapcsolatban van az Aradon megkezdett tanácskozásokkal.

Az a hír, mintha a szerb csapatok a magyar területeket kiürítették volna, nem felel meg a valóságnak. Újvidéken szerb katonaság van és a délvidéken Verseceig vonultak előre.

Éjjel az információkat a következőkkel egészítették ki. A román csapatok egyenlőre nem vonulnak előre, hanem várnak. Ellenben a szerbek Újvidékről folytatják előnyomulásukat és már Zomborig jutottak. A szerb csapatok parancsnoka parlamentáreket küldött Zomborba, akik a város átadását kérték.

Kolozsvárról jelenti tudósítónk: A magyar területre bevonult román csapatok elérték Borzékét. Kijelentették, hogy belső rend helyreállítására jöttek. A magyar hatóságok helyükön maradtak.

Budapestről telefonálja tudósítónk: Bayerle, Újvidék főkapitánya táviratozott Budapestre, hogy Újvidékre Milojevics ezredes parancsnoksága alatt bevonult a 84-ik szerb gyalogezred tüzéséggel. A szerb ezredes kijelentette, hogy az eddigi városparancsnokkal, Bugarszki őrnaggyal együtt az élet- és vagyonbiztonság fenntartásáról gondoskodik. Az ország különböző részeiből 40,000 szerb hadifogoly érkezett Újvidékre, ezek nagyrésze már visszatért hazájába. A városban nyugalom van. A magyar hatóságok a szerb katonai parancsnokságokkal együtt működnek.

Budapestről jelentik: A déli hadsereg főparancsnokává Kornhábert tábornokot nevezték ki, akinek az a feladata, hogy a frontról hazatérő katonákat a fegyverszüneti feltételekben megállapított demarkacionális vonalon elhelyezze.

Pozsonyból jelentik: Tegnap délután magyar csapatok vonultak be Vágújhelyre, ahol összeütköztek a csehekkel. Az összeütközés folyamán, amelyben a magyar polgári lakosság is résztvett, több polgár életét vesztette. Hír szerint a vágújhelyi főszolgabírót agyonlőtték. Éjjel már helyreállott a nyugalom.

Elbucszott a polgármester.

(Arad város közgyűlése.)

Arad város törvényhatósági bizottsága ma délután megtartott rendes közgyűlésén határozott Varjassy Lajos polgármester nyugdíjaztatása iránt beadott kérvénye felett. A kérvényt Petrán György aljegyző olvasta fel a tanács javaslatával egyetemben, amelyben évi 21,000 korona nyugdíj és 2000 korona lakbér megállapítását javasolta a távozó polgármester számára. A törvényhatósági bizottság a jelentés befejezése után percekig tartó ünnepeltetésben részesítette Varjassy polgármestert, a zaj elültével pedig dr. Steinhardt Mór bizottsági tag emelkedett szólásra és szép szavakban mondott búcsút a nyugalomba vonuló polgármesternek.

Dr. Steinhardt Mór beszédében méltatta a polgármester 43 évi köztisztviselői működését, amelyből 12 évet mint a város feje töltött el. Kiemelte, hogy a törvényhatósági bizottság tudatában van azoknak az etikai okoknak, amelyek a polgármestert távozásra készítik és azok előtt nehéz szívvel ugyan, de meghajol. Érti, hogy most, a válás pillanatában rendkívüli ünnepeltetésben kellene részesíteni Varjassy Lajost, azonban a mai szomorú, válságos idő erre nem alkalmas s azért csupán azt indítványozza, hogy a törvényhatóság mondjon köszönetet a távozó polgármesternek több évtizedes áldásos munkálkodásáért és jegyzőkönyvében örökítse meg érdemeit.

— Tizenhét évvel ezelőtt — folytatta beszédét Steinhardt — ugyancsak én üdvözöl-

TÁBORBÓL HAZATÉRŐ ELŐFIZETŐINK-HEZ.

Azokat a tisztelt előfizetőket, akiknek lapunk tábori postára, Horvát-Szlávonországba, Ausztriába, vagy külföldre járt, felkérjük, hogy amennyiben tartózkodási helyüket elhagyták, sziveskedjenek haladéktalanul közölni kiadóhivatalunkkal lakhelyüket, régi címük megemlítésével. A kiadóhivatal csak így tud gondoskodni arról, hogy előfizetőink a mostani mozgalmasságban egy napig se nélkülözzék az Aradi Közlönyt.

Románia forradalom előtt.

(Eltört a forradalom Olaszországban.)

Pfestsíbből jelentik: Tegnap óta ismét megszakadt a telefonösszeköttetés Románia és Magyarország között. Az országban látszólagos nyugalom uralkodik, de biztosra veszik, hogy mielőtt a németek eltávoznak az országból, kifő a parasztfelkelés. A kormány teljesen tehetetlenül áll a forradalmi mozgalommal szemben. Grogoiescu hadügy-miniszter nem is titkolja, hogy a román hadsereg mozgósítása nem is annyira a németek ellen irányul, hanem a forradalom letörésére. Számolnak azzal, hogy a közeli napokban olyan események fognak történni, amelyek elseprik a mostani kormányt és Bratianu politikáját és felszínre hozzák a népszerűt.

Genéből jelentik: Felsőolaszországban terjed a forradalmi mozgalom. Mindenütt ka-

tona- és munkástanácsok alakulnak. Turinban kihírdették az ostromállapotot.

Rotterdamból jelentik: Brüsszelben kifőrt a forradalom.

Genéből jelentik: A Liberté szerint enteife körökben a forradalmi mozgalmak következtében számolnak azzal a lehetőséggel, hogy a központi hatalmak mindegyike külön-külön köti meg a békét az Egyesült-Államokkal.

Berlinből jelentik: A munkás- és katonatanácsokhoz megbízható hírek érkeztek, melyek szerint a forradalmi mozgalom nemcsak Franciaországban, hanem Angliában is nagy mérvet ölt. A forradalmi propaganda egyre terjed.

Viharos tanító-gyűlés.

(Csatlakoznak a szociálistá-párthoz.)

A felszabadult és megújuló közszellem-től áthatott új rendszerben az aradi tanárok és tanítók szervezkedése is megindult. Már néhány hónappal ezelőtt Nevelő Munkások Szövetsége cím alatt tömörült a tanárok jelentékeny csoportja, hogy az egyesület testületileg csatlakozzék a szociáldemokrata-párthoz.

Vasárnapra volt összehívva a Nevelőmunkások nagygyűlése, melynek e tárgyban határozni kellett volna. A megjelentek nagy része a szociáldemokrata-párthoz való azonnali csatlakozása mellett foglalt állást, de az elnök, Schmidt József kereskedelmi iskolai tanár, a kérdést kitűzte a folytatólagos közgyűlésre a mai napra.

Ma ismét nagy számban vonultak fel az aradi és aradvidéki tanárok és tanítók. — Schmidt József elnök bejelentette, hogy az országos radikális párt egy kiküldötte, dr. Benedek Marcell tanár, mint vendég kíván felszólalni.

Dr. Benedek hosszabb beszédben ismertette a tanárság szomorú gazdasági és szociális helyzetét és kifejtette, hogy a tanárság politikai állásfoglalása kívánatos ugyan, ezt azonban ez idő szerint nem tartja célszerűnek.

A megjelentek élénk közbeszédűvel adták ellenvéleményüknek kifejezést, követelték a nagygyűlés azonnali állásfoglalását és a szociáldemokrata párthoz való csatlakozását.

Több felszólalás után és a többség határozott fellépésére az elnök szavazásra tette fel ama kérdést, hogy vajon éhajt-e a szövetség en-blokktal valamely politikapárthoz csatlakozni?

A nagygyűlés óriási többsége az azonnali csatlakozás mellett szavazott, ekkor azonban az elnök a határozat kimondása nélkül a nagygyűlést hirtelen megszüntette.

A megjelent tanárság kimondotta, hogy holnap, csütörtökön délelőtt 10 órakor a Kazinczy-utcai polgári iskolában folytatólag megtartja a nagygyűlést, amelyen a tanítóság és tanárság politikai állásfoglalása felett okvetlenül dönteni fog.

Apolló-színház.

1918. nov. 14-én

Hattyudal.

Filmelőadások 4 felvonásban.

Uránia-színház.

1918. nov. 14-én

Osáhló.

Törvénymű dráma 4 felvonásban.

NYILTTÉR.

Az éjszakai színházaknál nem vállalunk felelősséget.

Köszönetnyilvánítás.

Mindazok, kik felejtethetetlen egyetlen jó gyermekünk:

VIKTORKA

temetésén résztvettek, ravatalára koszorúkat helyeztek, avagy részvételüknek egyéb módon kifejezést adva végtelen nagy fájdalomukat enyhíteni igyekeztek, fogadják hálás köszönetünket.

Arad, 1918. nov. 12.

8158

Kolossa Viktor és neje.

Portois Butor
elixir.
A legújabb választás...
Wien, H. Ungargasse 58-60.

A Jósikafalvai vérengzés.

(A csendőrök 35 embert agyonlőttek. — Jászi Oszkár nyilatkozata.)

A most folyó tárgyalások magyar és román funkcionáriusai elítélendő eseményről értesültek. A kolozsmegyei Jósikafalván van Urmánczy János kastélya, amelyet a csöcselék néhány nappal ezelőtt kifosztott és a szomszédos intézetet felgyújtotta. Urmánczy János a kormány tudta és engedélye nélkül Budapesten gárdát szervezett és azt levitte, hogy a fosztogatókat megtorolja. A kolozsvári magyar és román Nemzeti Tanács értesít arról, hogy ez a gárda a románokkal szemben atrocitásokat követett el. A magyar és román Nemzeti Tanács közös bizottságot küldött ki, hogy megállapítsa, mi történt Jósikafalván. — Román részről jelen voltak Pordea és Perucz népbiztosok. A bizottság megállapította a következőket:

Urmánczy gárdája összefogdosza a fosztogatókat és átadta a csendőröknek, akik a törvény ellenére 35 embert felölöttek. A beérkezett jelentések alapján a Magyar Nemzeti Tanács az ügyet sürgős eljárás végett a kolozsvári kerületi csendőrpáncsnoksághoz tette át. A vizsgálat megállapította, hogy Urmánczy nem rendelték el az előzártság felbontását, hanem csak az összeállítás után átadták őket a csendőrségnek. Az Urmánczy-család jelenlegi tartózkodási helyéről nincs hír. Ez ügyben kérdést intéztünk az Aradon tartózkodó Jászi Oszkár nemzetiségi miniszterhez, aki a következő nyilatkozatot tette:

— A legnagyobb felháborodással vettem tudomást az esetről. Nemcsak általános emberi szempontból elítélendő ez, hanem végzetes és megbecsülhetetlen bűn a magyar nemzeti érdekek szempontjából is, mert ez a könnyelmű és embertelen cselekedet nem csupán a most folyó tárgyalások sikerét fenyegeti, hanem Magyarországnak a béketárgyalásokon való esélyeit is megvonhatja és végzetes segyvert adhat ellenségeink kezébe. Magam részéről a legerélyesebben követelem, hogy a bűnösök, nemcsak a cselekmény végrehajtói, hanem az értelmi szerzői is felelősségre vonassanak és eljárásuk súlyosan megtorolassék. Intézkedni fogunk, hogy hasonló kegyetlenkedések a jövőben elő ne fordulhassanak.

A miniszter kijelentette ma telefonon jelentést tett az esetről gróf Károlyi Mihály miniszterelnöknek, aki felháborodva vett tudomást a kegyet-

lenkedésről. A miniszterelnök kijelentette, hogy nemcsak a csendőrök, hanem Urmánczy ellen is a legszigorúbban fog eljárni.

Az első román kormány.

(Jászi Oszkár a mai tanácskozásról.)

Még nincs meg a megegyezés a románokkal, még folytatni fogják a tanácskozásokat, de már is közkezen forog egy román kormánylista, amely ez: Elnök lenne Maniu Gyula, a kút a román nemzeti tanács már ki is nevezett erdélyi hadügy- és külügyminiszterre, közoktatásügyi miniszter: Goldis László, a közigazgatási ügyek ideiglenes vezetője Boia Romulus dr., igazságügyminiszter Erdélyi János dr., esetleg ő lenne az erdélyi-román kormány budapesti megbízottja, a békekonzferencián pedig Vaida Sándor és Goga Oktavián képviselő az új kormányt.

A mai első értekezlet résztvevői bezárkóznak a nagyterembe, mialatt az összegyűlt újságírók s a szolgálattevő tisztviselők az előszobákban várakoznak. Hosszu percek mulnak el a bezárt ajtón át a miniszter, aztán Pop Cs. hangját hallani, majd ismét Jászi fog bele mai nagy beszédébe. Erőteljes hangszólyozással, nyugodtan beszél, egy-egy fosztány a tapétás ajtón kijtközik az előadásából s itt-ott fűzbe csap át a hangja. Odabent mélyseges esöndben hallgatják, a miniszter már jó egy órája beszél, egyre beszél, s délután egyre jár az idő, mikor hirtelen felpattan az ajtó, az ajtóban felbukkan a Jászi férfias alakja s a terembe invitálja az újságírókat. Odabent magyar és román újak csoportokba verődve tárgyalnak, a románokon látszik, hogy meg vannak lepve s hogy Jászi fejtegetései aggodalmat keltettek bennük. Bokányi odasiet Jászihoz s ürvendezve szorongatja a kezét:

— Gyönyörű volt! Így még soha sem beszéltem!

A ma megszakított tárgyalásról Jászi Oszkár miniszter így nyilatkozott:

— Ha a románok komolyan akarják a békét, mi olyan alapokra helyezkedünk, amelyek elől nem térhetnek ki.

Felelős szerkesztő:

TILLER EALMAN.

24415—1918. évi sz.

24415—1918. évi sz.

HIRDETMÉNY.

A kir. ministeriumnak a portland cement tájékoztató árának megállapítása tárgyában kiadott 4241—1918. M. E. számú rendeletét a következőkben tesszem közhírré:

1. A szabványosnak megfelelő portlandcement tájékoztató ára métermázsánként 14 korona 5000 ke. vétenél kisebb mennyiségnél a fogyasztó részére ezen ár 1 koronával emelhető.

A göngyöleg címén felszámítható összeget az országos Központi Árvizsgáló Bizottság állapítja meg.

2. Ha a kereskedők az árut nem saját raktárából hanem a termelő gyártelepéről irányítja a fogyasztóhoz a fuvarozási költségeket felül 1. pontban meghatározott ár legfeljebb 6%-al emelhető.

A mennyiben az eladás a kereskedő raktárából történik az árt a helyi árvizsgáló bizottság állapítja meg.

3. Ha az előállító iparvállalat a munkabérek emelkedése folytán vagy egyéb okból megállapított tájékoztató árnál vagy az általa jelen rendelet életbelépéséig követelt árnál magasabb árt kíván számítani ezt csak az Országos Központi Árvizsgáló Bizottságnak előzetesen kikért engedélyével teheti.

4. A jelen rendelettel megállapított tájékoztató árak joghatályára nézve a 3678—1917. E. M. számú rendeletet irányadók, ehhez képest az akl jelen rendelettel megállapított tájékoztató árakat elfogadható indok nélkül túllépi az idézett rendelet 28. pontjának übntető rendelkezései alá esik.

5. Az Országos Központi Árvizsgáló Bizottság engedélye nélkül a jelen rendeletben megállapított tájékoztató árnál vagy az általa a jelen rendelet életbe léptéig követelt árnál magasabb árt számít az amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá különben a 3678—1917. M. E. számú rendelet 28. pontja alá nem esik kihágást követ el és 15 napig terjedő elzárással valamint kétezer koronáig pénzbüntetéssel büntetetik.

Arad, 1918. évi október hó 21-én.

Greén, főkapitány.

24416—1918. évi sz.

24416—1918. évi sz.

HIRDETMÉNY.

A 4268—1918. számú kormányrendelet alapján közhírré teszem, hogy a szalás takarmányokért követelhető legmagasabb árat a következőkben állapították meg:

(Anyaszéna, sarja és mindenféle mesterséges szalastakarmány, lóhere, lucerna-, búkköny-, mohar- stb. széna) ára 45 K.

Tavaszzalma (árpa, zab, köles és ezekkel egyenértékű tavaszzalma) valamint tavaszzalma törekének és polvjának ára 28 K.

Arad szab. kir. város Közéletmozgási és Közellátási Hivatalától 1918. évi október hó 8-án.

Lécs,

polgármester-helyettes, k. é. h. vezető.

Viszketegséget,

sömört, rúht a leggyorsabban elmulasztja a Dr. Flesch-féle eredeti, törvényesen védett

„Skaboform-Kenőcs”

Nincsen szaga, nem piszkít. Mindig eredeti pecsétes Dr. Flesch-félet kérjünk. Próbát tegyél 4.—k., csagy tegyél 8.—k. Családi adac 15.—k. Kapható Aradon, Hajós Árpád gyógyszerésztárában, Andrássy-tér 22. Vételre: a „SKABOPORN” védjegyre figyelj! 7151

Dr. KAJDACS

gyógyít mindenféle bőrbajokat, idegbetegségeket, valamint női bajokat Beottások: „Erlith 698” módosított legújabb szerével. — Vízvizsgálat Wassermann tanár módszerével. — Nőknek külön bejárat. — Levélbeli kérdésekre válaszol. Szakszerű könyvet mekkábi bírtmentve 2 kor. (bélyeg is lehet) előzetes bekludása ellenében. 161 BUDAPEST, VIII., József-körut 2/a. szám.

Sápkóros leányok, vérszegény asszonyok,

páratlan sikerrel használják a

Ferrato! Vastáplikört.

E rendkívül kellemes édes ízű folyadék a legideálisabb erősítő szer; orvosilag ajánlva vérszegénység, sápadtság és általános gyengeség eseteiben. Ára 1/2 literes üvegnek utasítással 8 kor.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppo” folyadék és „Peppo” hintópor segítségével.

Szárít!! Szagtalanít!!

Peppo folyadék ára használati utasítással ... 1.50 korona. Peppo hintópor ... 1.50 korona.

Hajós Árpád gyógyszerésztárában

Arad, Andrássy-tér 22. szám.

Használt élmom megvételre kerestetik.

ROSE YORK

Nélkölözhetetlen és kiváló szer sápadt hölgyeknek hogy arcuk és ajkuk áde, piros színét visszavarázsolják. — Senki által fel nem ismerhető, teljesen ártalmatlan, színezése állandó. Egy üvegnek ára 3.— korona.

Poloskák irtására

egyedüli biztos szer a Phenolsav 1 üveg ára 3 korona.

Gyöngyfehér fogakat nyerünk a

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A szájüreget desinficiálja, utóíze igen kellemes. Ára 1 korona.

Legjobb tápszer

gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt a

Makk-káv

darálva, pörkölv 1/4 kgros osomag 6 korona.

Hajós Árpád gyógyszerésztárában

Arad, Andrássy-ut 22 szám.

471—1918. évi sz.

HIRDETMÉNY.

Közhírré teszem, hogy hadifoglyokat a törvényhatósági gazdasági munkabizottság (vármegyeháza) engedélye nélkül munkára felfogadni és alkalmazni büntetés terhe mellett a legszigorúbban tilos.

Figyelmeztetem a város lakosságát, hogy csavargó hadifoglyokat házuk biztonsága érdekében is házukba be ne fogadjanak, ilyeneket a legközelebbi rendőr, vagy katonarendőrnek adjanak át.

Arad, 1918. évi október hó 12.

Greén, főkapitány.

Aradi és csanádi egyesült vasutak menetrendje.

Ervényes 1918. évi nov. 8-tól.

Aradról Szegedre indul:

Személyvonat reggel ... 6.40 Személyvonat délután ... 4.18

Aradról Szegedre érkezik:

Személyvonat délben ... 12.00 Személyvonat este ... 9.31

Szegedről Aradra indul:

Személyvonat éjjel ... 3.06 Személyvonat délután ... 3.17

Szegedről Aradra érkezik:

Személyvonat reggel ... 8.50 Személyvonat este ... 7.51

Aradról Brádra indul:

Személyvonat reggel ... 7.08

Aradról Brádra érkezik:

Személyvonat délután ... 1.16

Brádról Aradra indul:

Személyvonat délelőtt ... 9.46

Brádról Aradra érkezik:

Személyvonat délután ... 3.48

Aradról Újszentannára indul:

Délelőtt ... 8.26 Délután ... 5.30

Aradról Újszentannára érkezik:

Délelőtt ... 9.10 Este ... 6.10

Újszentannáról Aradra indul:

D. e. ... 8.15 Este ... 6.22

Újszentannáról Aradra érkezik:

D. e. ... 9.08 Este ... 6.53

Borosjenőről Csermőre indul:

Vegyes vonat délelőtt ... 9.32 Vegyes vonat délután ... 5.32

Csermőről Borosjenőre indul:

Vegyes vonat reggel ... 6.32 Vegyes vonat délután ... 12.46

Mezőhegyesről Kétegyházára indul:

Reggel ... 8.37 Délután ... 3.20

Kétegyházáról Mezőhegyesre indul:

Reggel ... 6.10 Délután ... 4.10

Újszentannáról Kétegyházára ind.:

Délelőtt ... 9.26 Este ... 7.00

Kétegyházáról Újszentannára ind.:

Reggel ... 5.28 Délután ... 4.00

Borosbeséről Menyházára indul:

Vegyesvonat délelőtt ... 10.26 Menyházáról Borosbesésre indul: Vegyesvonat délután ... 2.39

